Після конфіскати — другий наклад.

Ч. 150 (10.827). Львів, субота 10 липня 1926. Pocztowa opłata zapłacono ryczałtem. Рік XLIV

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. Конто почт. щадн. 143.322. Адреса для телеграм: „Діло", Львів. Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол. За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Проєкти зміни конституції.

Що і як поладнає сойм на теперішній сесії. — Проєкти зміни конституції в конституційній комісії.

Варшава, 8. липня 1926.

Гурток журналістів відбув учора конференцію з марш. Ратаєм, щоб поінформуватися про дальші праці сойму. Маршалок заявив, що конституційна комісія зачала вчора пополудні загальну дискусію над урядовим проєктом зміни конституції, яка повинна би скінчитися в пятницю. Після того комісія приступить до дискусії подрібної. Маршалок думає, що комісія скінчить свої наради в понеділок, так, що у второк посли дісталиб до рук друки, а в четвер моглоб відбутися друге і третє читання проєкту на пленумі сойму. Поладнання цього законопроєкту, після розглянення його в сенаті, повинноб скінчитися до кінця місяця, опісля сесія буде замкнена.

Щодо кінця праць сойму, то маршалок був би за продовженням нарад на кілька днів, якби комісія поладнала самоврядні закони так, що їх можна би предложити соймові. Одначе, якщо президент держави дістав би право розвязати сойм і з нього скористав би, то маршалок мусів би з тим моментом замкнути сесію. Марш. Ратай не думає, аби соймові ферії могли зачатися пізніше, як з початком серпня.

Соймова конституційна комісія займалася вчора проєктом зміни конституції. Реферував справу пос. Хацінський. Реферат опирався на синтезі урядового проєкту зміни конституції, як також проєктів соймових партій.

В проєкті Пяста фігурує пересунення віку виборців до 24 років, в инших — до 25. Референт пропонує 24 р. Щодо віку кандидата на посла, то всі проєкти, крім урядового, усталили 30 літ.

В статті про посольську недоторканість усі внески пропонують знесення її за діяльність поза соймом, при чому посли не можуть бути потягані до відповідальности в часі тривання мандату, а лише в часі соймової сесії.

До ст. 22 про заборону послові купна або винайму державних дібр, публичних достав, державних робіт тощо — додається уступ, що в разі переступлення того посол тратить свій мандат.

До ст. 25 додається уступ, згідно з яким уряд обовязується вносити до сойму докладний проєкт буджету разом з додатками найпізніше до 3 місяців перед початком слідуючого буджетового року.

Зміна ст. 26 відноситься до розвязання сойму. По проєкту справоздавця сойм, як і сенат, можуть розвязуватися силою власної ухвали більшістю двох третин голосів у присутности половини законного числа послів або сенаторів. На випадок такої ухвали сойму рівночасно розвязується й сенат — і навпаки. Президент республики може розвязувати сойм і сенат на внесок ради міністрів.

Вибори відбуваються протягом 90 днів від часу розвязання. Речинець їх означується в ухвалах сойму або сенату, рівнож в розпорядку президента.

До ст. 35, про veto президента проєкти соймових клюбів ідуть дуже далеко. Проєкт справоздавця передбачує veto президентське лише в разі конфлікту між соймом і сенатом, а саме у випадку відкинення сенатом в цілости проєкту, ухваленого соймом.

В ст. 44. счеркнено права президента до видавання декретів, що малиб силу закону.

Референт просить, щоби його проєкт узято за основу дискусії; міністр справедливости Маковський — щоби за основу взято проєкт урядовий.

Після того зачалася загальна дискусія. Найближче засідання 8. ц.м.

Personalia.

Новим польським міністром освіти іменований на місце проф. Мікуловського-Поморського проф. географії Антоні Сујковський. — Поголоски про намір Пілсудського уступити зі становища міністра військових справ поширюються. Перенесення канцелярії Пілсудського до Бельведеру має бути ознакою цієї недалекої зміни. Кажуть, що мін. військових справ стане ґен. Ридз—Сьміґли, а його місце заняв би ґен. Сікорський.

На що йдуть народні гроші?

Орґан „правительственного комиссара" Черкавського.

Ще на зборах з 13. квітня ц. р., які скликав теперішній комісар Народнього Дому Черкавський, заповів він „учрежденіе двух газет, одной ежедневной и одной еженедѣльной для крестьянъ". Ці заповіди Черкавського не сповнилися вповні, бо „нужныя для реализаціи намѣченной программы деньги", що їх мав дістати „господин" комісар з продажі дому при вул. Зиблікевича, де міститься монастир СС. Василіянок і церква, — не прийшли. Продаж не вдалася.

Та всеж таки вдалося йому добути гроші бодай на видавання „еженедѣльной газеты для крестьянъ". Зветься вона „Голосъ Народа". Вийшло її вже два числа. Чомусь прозвав її Черкавський „органомъ О-ва Рольничій Союзъ". Та „Рускій Голосъ" інформує, що „Голосъ Народа" виходить за гроші, які доставляє на ту ціль Л. Черкавський, значить — це його орган.

В першому числі „Г. Н." було менше політики, а більше говорення на економічні та господарські теми. Зате в другому числі орган Черкавського накидається на всі передвоєнні галицькі партії за те, що одні з них ставили собі за завдання „злуку Галичини з Росією, а другі злуку України з Австрією". З того виходило би, що вже тоді треба було ставити собі за завдання злуку всіх українських земель з Польщею, дарма, що тоді Польщі ще й не було. Одначе те, чого „господин комісар" домагається тепер, переносить він навіть у минуле. Не обходить його те, що тим себе осмішує, байдуже, що тим компромітує ще більше себе і ту „ідею", яку нібито заступає.

Біржа.

Гроші.

Офіціяльний курс Польського Банку і варшавської біржі без змін. В приватних оборотах платилося за долар 9·32. Тенденція спокійна.

Збіжжа.

На біржі було запотребування тільки пшеничних отрубів, за які плачено 19·00 зол. Пшениця і жито, з уваги на недостачу попиту, падають в ціні. Попит на ячмінь і овес. Тенденція на загал здержлива. Настрій спокійний. Пшениця біла 37·25—38·25, пшениця червона 40—41 жито 24—25, овес 30·50—31·50.

Не та причина.

До жидівсько-українських взаємин.

Львів, 9. липня 1926.

Навязуючи до зреферованого вчора на сторінках нашої газети інтервю посла Геллєра, мусимо перш за все ствердити, що і пос. Геллєр і його товариші з Гітахдуту підходять до розгляду напружених теперішніх відносин між Українцями й Жидами односторонно. Вони роблять це таксамо, як инші жидівські націоналісти, чи то сіоністичного, чи ще якого покрою. Підходячи до справи тільки з одного боку і не обіймаючи її цілости, а також не зглиблюючи її, вони ставлять цілком хибні діягнози і роблять з них ще хибніші висновки.

Як уся жидівська буржуазія, так і пос. Геллєр, що заступає нібито інтереси т. зв. трудових жидівських шарів сіоністичної орієнтації, твердить, що напруження теперішніх жидівсько-українських відносин спричинила преса, використовуючи до того невідповідальний вчинок Шварцбарта. Ми мусимо ствердити, що це не так. Правда, що атентат Шварцбарта на С. Петлюру мав вплив на інтензивність напруження, але неправда те, немовби виключно він його спричинив. Напруження взаємин між Українцями та Жидами у Сх. Галичині було і перед атентатом, а атентат тільки скріпив його, тільки долив оливи до огню, який й без того горів.

Жиди кажуть, що вчинок Шварцбарта відкрив перед їх очима всі страхіття революційного минулого на Україні. Це правда. Але так само правда й те, що тойже вчинок, а зокрема освітлювання його жидівською пресою, звеличування нею злочину і його виконавця оживили та викликали перед нашими очима цілу низку давніших і новіших фактів, що ілюструють нам сумну ролю східно-галицьких Жидів у нашому житті. Та ми далекі від того, щоб позабути те все, що у спільних взаєминах недавніх літ було і відрадним, додатним. Одначе цього було, на жаль, так мало, що воно блідне перед усім некорисним і шкідливим. Маємо на думці перш за все політичні справи. Вчинок Шварцбарта мав для нас ще одно важне значіння, а саме те, що він регабілітував С. Петлюру в очах тих, що були його беззастережними противниками. В обличчу страшної трагедії того Українця передали противники його політику з її похибками на суд історії та зареагували на сам трагічний факт, що став безперечно історичним.

Та приступаємо до річі. Ще за Австрії були Жиди (все маємо на думці жидівські буржуазні верхи) сліпим знаряддям у руках наших політичних суперників для паралізування наших політичних змагань. Жиди в своїй величезній перевазі вислугувалися польським панам польській політиці. Вибух війни в 1914 р. розпалив навіть у тодішніх сіоністів австрійський чи радше польський патріотизм до тої міри, що вони не завагалися чинно зневажати й опльовувати наших заслужених світських і духовних громадян, до того громадян безборонних, закутих у кайдани з тавром „державних зрадників". За весь час війни Жиди були такими льояльними супроти австрійського трону і держави, що в тому напрямі вони суперничали з самими австрійськими Німцями. А ті, що були під російською окупацією, відгравали дуже сумну ролю по повороті австрійської влади. Скільки наших людей повисло на шибеницях завдяки тій їхній ролі? На це ми маємо деякі дані навіть під руками.

В часі нашого визвольного зриву переважаюча частина жидівства була в найкращому разі невтральною. Прийшла Польща і Жиди масово віддалися їй на службу душею і тілом.

Всі ті сіоністи, що так багато деклямують про жидівське національне відродження і про жидівський всесторонній національний ренесанс, стали нагло з чорно-жовтих біло-червоними. Як вони розуміють той ренесанс, як розуміють сіонізм, видно найкраще з того, що виховують тут, у нас, свої діти в польській культурі і в польській школі, що поширюють ту культуру та стоять на її сторожі не тільки по містах, але несуть її навіть на українське село. В родинах всі ті ренесансісти жидівства вживають польської мови, по польськи видають свою пресу і поклоняються далеко більше польській культур, ніж своїй власній. Яку вартість може мати для них відроджена гебрейська мова, коли вони користуються всюди і при кожній нагоді, в родині і поза нею, польською мовою? Завдяки такій політиці й тактиці східньо-галицькі Жиди надали всім містам Сх. Галичини польський характер. Вони будують Польщу на наших землях.

Сіоністичний рух у Сх. Галичині має всі познаки лакейства і тому його так не перетравлюють сіоністи з Конгресівки, що мають инше виховання, що мають не опортуністичні, але подекуди революційні традиції. Грінбавм ніяк не може зрозуміти сервілістичної душі Райха. В таких чисто психічних умовинах находить належне оправдання й останній розкол у сіоністичному руху Польщі, що проявився назверх розбиттям Головної Сіоністичної Ради.

Ця польонізаційна тактика сіонізму у Сх. Галичині облекшує самозрозуміло й економічне обґрунтовування жидівської маси в польській державі. На наших землях ця політика сіонізму покривається цілковито з політикою польських шовіністів, особливо ендеків, які, замісць величати Жидів найвірнішими своїми союзниками, вдають, що чують до них погорду і ненависть та буцімто плекають навіть антисемітизм. Одначе в дійсности воно не так. Вшехпольська тактика у відношенні до Жидів спричиняє те, що Жиди аж зі скіри вискакують, щоб доказати свою щиру відданість та послуги для польських польонізаційних плянів.

Сіоністичні польські державники думають, що при допомозі політичної асиміляції та добровільно взятої на себе польонізаційної місії во

червня до 2. липня 1926 під проводом візитатора Станислава Піотровіча. Іспит зложило 41 абітурієнток, а саме: Бенеш Марія, Бобинська Володимира, Бойчук Володимира, Борисик Параскевія, Бучачевська Стефанія, Цапівна Олександра, Ґреґорович Евгенія, Глібовицька Марія, Глібовицька Ольга, Голинська Анна, Гординська Меланія, Гошовська Анна, Ґреґорович Надія, Гуківна Ольга, Ісопенко Марія, Коропецька Іванна, Лерхер Стефанія, Лабач Анна, Лабач Софія, Лабенська Стефанія, Левів Ольга, Лудзак Анна, Махлик Олена, Матейко Ірена, Матковська Ольга, Мищишин Марія, Ольхова Евгенія, Орищук Наталія, Панчишин Анна, Павлюк Евгенія, Полчан Іванна, Попель Неонілія, Придун Марія, Ровінська Анна, Савчак Стефанія, Тиновська Софія, Туркалевич Стефанія, Устіяновська Олена, Волчовська Евстахія, Зубаль Анастазія, Желехівська Ольга.

— **Особисті вісти.** Дня 28. червня відбулася в Карловім університеті в Празі промоція п. Богдана Карпевича з Монастирка, пов. Рава Руська, на доктора прав.

— **Жінки граються зі смертю.** Жінка ключника з Бриґідок у розпуці, що її муж не дбає про неї та четверо дітей, випила карболь у самовбийчім намірі. — Терпентини випила 36-літня М. Гавліковська, недужа на рака, почувши, що лікарі хотять її оперувати. — 20-літня служанка Лімівна, посварившись із сестрою, рішила забити себе, але стрілила з револьвера такою тремтячою рукою, що куля замісць у серце загрузла у шкірі живота. — Що дивуватись нашим жінкам під невеселим небом, коли італійська композиторка Марія Розеллі також випила вероналу у намірі вмерти. Вона скомпонувала оперу і дала 400.000 лірів двом підприємцям, щоби зайнялись виставою її твору, тимчасом упала жертвою ошуканців.

— **Темна хроніка.** Одному приватному урядовцеві, що віз з Брюхович до Львова міняти кілька тисяч золотих на доляри, вкрали по дорозі гроші. Яким робом — це вже тайна злодійського хисту професійного злодія Вольського, який, радий добичею, запрохав негайно цілу кумпанію своїх побратимів „на пиво". В однім ресторані на Янівській він упився від щастя на стільки, що його самого обікрали. Коли протверезів, виїхав до Городка, але по дорозі його арештували і відставили до арештів, де вже сиділи його побратими. — Панна Марія К., хотіла змилосердитись у зимі над своїм знайомим, що не мав зимового плаща, і завела його додому, де дала йому з шафи добрий раглян. Коли згодом цей добродій став учителем у Вильні, дістав одного дня візвання до львівського суду за крадіж. На суді виявилось, що подарований йому плащ був власністю студента, який мешкав у хаті добродійної панни. Хто винен? — учитель, що не звернув плаща, чи панна, що бавилась у філянтропію чужим коштом — рішіть самі, бо суд не в силі ще рішити.

— **З сільських трагедій.** У селі Середнім, Ніського пов, селянка Шкаречко, умово недужа, з помсти підпалила хату своєї братової і сама в ній згоріла. — У селі Церків, (пов. Городок Ягайл.) довгі літа обкрадав селян злодій Сарвас, його подар Чех сказав йому явно те в чому підозрівало його все село. Сарвас уночі розбив Чехові голову та втік до Львова, але коли хотів скочити до поїзду, зробив це так нещасливо, що вагон покалічив його. Злочинця-злодія та господаря перевезли до львівського шпиталя.

— **Хабарництво.** Почали судити у Львові коменданта поліційного „постерунку" в Жидатичах Лавіковського, обвинуваченого в хабарництві. Польська преса стверджує, що, хоча слідство виявило вповні його вину, влада не звільняла його аж до розправи з його становища і що звістка про це викликала неабияке зачудовання, як „sui generis" сензація.

— **Знову фальшивий „вивідовна".** Цим разом у ролі поліційного ревізора виступив замарстинівський різник Шиманський, який перешукав кишені купця з Сосниця і забрав йому гроші та легітимацію. Щоби піддержати враження, що він є справді поліційним аґентом, підійшов на вулиці до поліцая, привитався з ним і записав собі адресу купця. На другий день його віднайшли і арештували.

— **Зловживання офіцирів.** Перемиський військовий суд судитиме львівських офіцирів: одного майора, одного поручника і чотирох хоружих за крадіж державного майна і инші зловживання. Майор Гурський, комендант вязниці на Замарстинові, підбирав собі до праці людей, з якими міг би вести темні діла, вязнів уживав до власних послуг й не дбав про лад у вязниці, поручник Козян запивався, гуляв з вуличними дівчатами на очах підлеглих, намовляв хоружих до фальшивих зізнань. Хоружі крали вугіль і брали хабарі від вязнів, а деякі писали доноси.

— **Криниця в облозі.** Пашпортові трудноші спрямували таку велику скількість недужих до Криниці, що управа лічничого заведення вже нині повідомляє тих, що мали би намір туди вибратись на вакації, про недостачу помешкань. Можна уявити собі, скільки осіб дуситься там в одній кімнаті, коли вийшов аж такий урядовий комунікат.

— **Спрагнені Німці.** На Рейні, біля Кельну, почав передучора тонути корабель, що віз 187 бочок вина. Моряки почали спасатись, а вином, що було недалеко берега, заопікувалось населення. Коли бочки притягнули на беріг, люде кинулись на вино—хто з посудиною, хто з пригоршами, бились між собою і пили. Поліція не могла дати собі ради. 5 вмерло від алькоголю 20 відвезли до шпиталя. Надбережжа пяних подобало на картину Рубенса.

— **Колюмб спізнився.** У 150-літні роковини незалежности Сполучених Держав учений Норвежець приніс Американцям приємну новину. А саме, що Америка істнує для Европи на 482 роки довше, ніж досі думали, бо її відкрив перший не Колюмб, а Скандинавці в 1010 р. Про це каже камінний памятник, відкритий ним у вашинґтонській державі, де описана доля відкривників Америки: 24 мущин, 7 жінок і одної дитини, яких убили Індіяне. Бідний Колюмб! Від нині буде славний тільки за поставлене яйце, а не за відкриту Америку.

— **Тираж „Комуніста" падає.** З радянських ґазет довідуємося, що тираж „Комуніста" після його українізації помітно падає. Відлітають від нього усі ті читачі, переважно міські, що не знають і не хочуть знати української мови.Помітне пониження числа передплатників не має ніякого впливу на дальший хід українізаційної політики партії.Згідно зі заявами авторитетних партійців КП(б)У не зійде з тої лінії національної політики, на яку вступив, і за ніяку ціну не поступиться в користь т. зв. „русотяпів" усякої породи.

— **Доляр впав,** бо в українськім світі торгов. і пром. звернули більшу увагу на пасту до обуви „Елеґант" О. Левицької і Ски, Львів, Кордецького 51. Проситься тому всі кооперативи і крамниці держати дальше сталий контакт з Народньою Торговлею і Центросоюзом, замовляючи пасту „Елеґант", чим запевнимо дальший спадок доляра. 40 1—1

Нові книжки і видання.

КНИЖКИ:

В. Калинович: Наша молодь в переломовій добі. Львів, 1926. Автор цієї розвідки поставив собі за мету дослідити, „чим цікавиться, до чого змагає і що думає молодь в українській сер. школі", на основі письменної анкети, переведеної в пятьох галицьких середніх школах з українською мовою навчання. В анкеті взяло участь півтори тисячки молоді обох полів у віці 10—25 літ. Молодь відповідала свобідно й самостійно на цілу низку поставлених їй питань. Автор подає подрібно відповіди молоді на питання свого квестіонаря для обох полів та їх точну статистику, так, що читач сам може виробити собі погляд про те, що думає, відчуває і як живе наша молодь. Цікаво ще булоб почути відповіди учнів бодай одної приватної гімназії хлопячої і дівочої з малого міста і одної фахової школи. Та вже й відповіди, які зібрав автор, дають субстрат до роздумування і роблення висновків не лише педагогам, але й батькам та всім, що цікавляться нашою молоддю, а тимчас й будучиною українського народу. Сам автор робить висновки про майбутній уклад школи, ціль і методи навчання, виховання та відношення вчителя до молоді. Хочаб ми й не годилися з усіма поглядами автора, та не можна не зацікавитися його дослідами і їх вислідом, бож вони торкаються дуже важної, а мало досліджуваної у нас ділянки виховання. Слід теж підчеркнути з признанням, що автор користується світовою літературою і порушує в праці питання модерного шкільного навчання. **Д. К.**

ЖУРНАЛИ:

„ЖИТТЯ И РЕВОЛЮЦІЯ". Щомісячний журнал громадського життя, літератури й науки. Рік II, ч. 6, Державне Вид-во України. Стор. 120, вел. 8°. Зміст: В. Ярошенко: Сула. — О. Влизько: Весно! — М. Рильський: Дві веснянки. — Е. Плужник: Нехай комусь судився. Напишеш. Мале хлопя. — В. Сосюра: Одлітай. — Г. Косяченко: З циклю „Молдавія". — Т. Осьмачка: Розкрила небо Україна. — М. Сапко: Розбився день. — Б. Тенета: Знов мені приснилися. — В. Атаманюк: І скільки я верстов поміряв. — Л. Могилянська: Памяти Єсеніна. — Рене Аркос: До тих, яких не знаю я. Мерці. — Люк Дюртен: Порт. — Д. Борзяк: Букет пролісків. — О. Демчук: Легенда старої тюрми. — Г. Брасюк: Безпутні. — Ф. Якубовський: На шлях до сучасного реалізму. — С. Щупак: Основні проблеми мистецтва в поглядах радянських марксистів. — М. Гладкий: Мова нашої преси. — П. Рулін: Минулий сезон „Березоля". — Ф. Бахтинський: Київські вуличні співці. — М. Перлін: Фрайдизм і марксизм. — С. Драгоманів: Нова течія в сучасній архітектурі. — З поточних нотаток. — Серед книжок та журналів.

„УКРАЇНСЬКИЙ ФІЛЯТЕЛІСТ". Рік II, ч. 5—6. Зміст: Д-р В. Онишкевич: До молоді! — Outsider: Нашим читачам під увагу. — Д-р А. Гатляк: Про господарську сторінку філятелії. — С. Шрамченко: Україна в каталльозі Зенера 1926. — Е. Вировий: Російські надруки на марках України (по нім. з ілюстр.) — Д-р В. Онишкевич: Повітряна почта СРСР. — Нові марки. — Дрібні вісти. — Бібліографія. — З філятелістичних журналів. — Члени Українського Обмінного Т-ва. — Оголошення. — Адреса: Wien XVII., Oetstnufferstrasse 138/8.

ОПОВІСТКИ.

Ляльковий Театр Галактіона Чіпки і Воле відвідає з „Вертепом Наших Днів":
Середа дня 13. липня Надвірну.
Четвер дня 14. липня Делятин. 45 1—2

Заходом аматорського кружка при філії Просвіти у Дрогобичі, відбудеться дня 1 . липня 1926 р. о год. 8-ій вечером в Бориславі в салі Народнього Дому „Вечір українського народнього танку". 1—1

Старанням Повітового Союза Кооператив у Дрогобичі — відбудеться дня 13. липня 1926 у Дрогобичі, в салі Народнього Дому о год. 12-ій в полудне кооперативне віче — з отсим дневним порядком: 1) Звіт з дотеперішної діяльности новозаснованого Союза, за 6 місяців його праці. 2) Реферат п. Гаврилка, делеґата Краєвого Союза Українських Кооператив у Львові, про значіння і завдання кооперації. 1—1

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло" Львів, Ринок ч. 10.

її суворости далі, ніж сама польська влада. Виходило би, що крім офіціяльного повідомлення від кураторії, яка давала йому свобідну руку у визначенні кари ученикам, директор одержав хіба ще инше довірочне доручення, яке йому відбирало цю свободу і наказувало хлопців викинути з гімназії. На всякий випадок факт настільки характеристичний, що глибше його аналізувати нема потреби.

При нинішній системі шкільного навчання, яке силоміць хоче накинути ученикам якусь суму фактів, нпр. з історії Польщі, нехтуючи вповні їх внутрішнім життям, а навіть національністю, при тій системі, яка не соромиться проголосити голосно шкільній молоді, що пласт є недозволеним, протидержавним спортом для Українців в той час, коли він дозволений для Поляків — такій поведінці шкільної влади нема чого дивуватись.

Всі світові пластові організації повинні би дізнатись про цю заборону, щоби знали, яким революційним духом пахне український пласт у польській республиці. Треба лише дивуватись, що той самий уряд з тих самих причин не заборонив ще донині кільком міліонам Українців служити в польськім війську, а навпаки тягне їх туди за обшивку.

С. У. В.

IV. Інтернаціональний Конґрес Бібліольоґів і Бібліотекарів. — Праця в дальших трьох секціях. — Спільні прогульки делеґатів.

У четвертій секції (Сучасне значіння книгознавства), котрою проводили Владислав Вислоцький (делеґат Польщі), д-р Глявниґ (Німеччина) і В. Кутнік (Чехословаччина), прочитав з Українців проф. С. Сірополко реферат на тему „Бібліотечна справа на Великій Україні в минулому й тепер у звязку зі станом духової культури". Основна теза реферату та, що період самостійного життя України проявив себе широким розвитком духової культури шляхом друкованого слова і засновування бібліотек, а провал У. Н. Р. потягнув за собою до упадку також українські книгозбірні і цілу бібліотечну справу на Україні. З инших рефератів на увагу заслугує доклад проф. І. Фатєва (по російськи) „О новомъ типѣ библіотеки при высшихъ учебныхъ заведеніяхъ". В рефераті багато цінних уваг щодо способу творення педагогічних бібліотек, їхніх завдань і методи праці. Понад то читали на цій секції: проф. І. Бяну (Румунія) Про сучасний стан бібліотек в Румунії, Урож Джоніч (Серб) — бібліотеки в Сербії, Віктор Мадсен про бібліотечну справу в Данії, Ch. Nortet про прилюдні книгозбірні Франції, L. C. Wharton (один з директорів „British Muzeum") про бібліотеки Англії, проф. P. Otlet про розвиток книжної і бібліотечної справи в Бельгії, д-р Т. П. Севенсма про бібліотеки Голяндії, А. Сербелльо про італійські бібліотеки, д-р Б. Шульц-Ґольська про важніші книгозбірні Польщі і д-р Ст. Риґель, що деклямував про велике інтернаціональне значіння польських бібліотек.

Пята секція була присвячена народнім бібліотекам і народній освіті. Проводили у цій секції д-р Францев (Югославія) і д-р Гольст (Данія). Тут саме виголосив свій реферат голова Т-ва „Просвіта" дир. Михайло Галущинський на тему „Українські народні бібліотеки і праця над поширенням книжки", в котрому виясив значіння і завдання читальняних бібліотек „Просвіти", зазначуючи, що їх було до вибуху світової війни коло 3.000 з 281.236 книжок. За час війни пропали майже всі просвітянські бібліотеки разом з читальняним майном. А проте бібліотечна справа не загинула, чого наглядним доказом статистика бібліотечного руху читалень „Просвіти". І так в 1921 р. було в чит. „Просвіти" (неповна евіденція) 5.913 книжок, в 1922 р. вже 16.500, в 1923 р.—31.585, в 1924 р. — 70.515, а під кінець 1925 р. — 115.388 книжок, в 1.142 читальняних бібліотеках. Правда, ці числа дуже марненькі, коли їх порівняти з народніми бібліотеками Німеччини, Англії, Франції або й Чехословаччини, але це дрібні книгозбірні, що їх заснували самі українські селяне, які самі їх ведуть, не маючи ніякого фахового (бібліотечного) знання. Щоб цьому зарадити, Т-во „Просвіта" видає в 1924 р. працю С. Сірополка „Короткий курс бібліотекознавства", а від 1925 р. періодичний квартальник „Бібліотечний Порадник", якого метою є бути провідником і дороговказом при виборі книжок для читальняних книгозбірень. Зокрема присвятив прелеґент частину свого реферату центральній бібліотеці Т-ва „Просвіта" у Львові, ілюструючи її розвиток статистичними даними за 1924/25 рр. З черги згадав про мандрівні бібліотеки Т-ва „Просвіта", які розвиваються досить добре, коли взяти під увагу, що їх створено щойно в 1924 р. Вкінці шан. референт торкнувся і бібліотечної справи на всіх західних землях (Полісся, Волинь, Холмщина), закінчуючи свій цінний реферат загальною характеристикою специфічного українського типу народньої бібліотеки і представляючи труднощі, звязані з поширюванням української книги.

Дуже інтересний виклад мав проф. Н. А. Рубакін (по рос.) на тему „Бібліольоґічна психольоґія, як теорія і практика книжної справи", в якому розбирав проблеми читання (бібліопсихольоґію), політику книги, ілюструючи свій виклад цілим рядом діяграм, таблиць, статистичних цифр, власним досвідом з бібліотечної практики і т. и. На жаль, рямці нашого звідомлення, за вузькі, щоби здати звіт з цього незвичайно цікавого викладу, який стягнув найбільше слухачів-делеґатів конґресу.

В шестій секції (Книжна продукція і бібліофільство), якій проводили Севенсма (Голяндія) і Шеринський (Польща), прочитав свій реферат наш бібліограф Іван Калинович на тему „Останнє десятиліття української книги" (1914—1923 рр.) Це спроба статистично-критичного нарису. В тому рефераті подав докладчик історію розвитку української книги в добі воєнного лихоліття і революційних переворотів, умови українського друкованого слова (цензурні переслідування, фінансова кріза, недостача українських друкарень і книгарень, на котрі не можна добитися дозволу в Польській державі, і т. и.). Далі референт подав методи своєї праці, при помочі яких зібрав статистичний матеріял за роки 1914—1924. По його обчисленню вийшло за той час 8.259 видань-назв, з чого на Радянську Україну припадає 5.559 книжок-видань, 1.293 виданих публікацій, на українські видання за кордоном 1.119 книжок-назв і 288 назв на заокеанську українську еміґрацію. В ці цифри не враховано зовсім ні періодичних видань, ні української преси. З черги референт перейшов поодинокі роки у розвитку українського друкованого слова, характеризуючи поодинокі ділянки книг та подаючи їхню скількість; до того ланцюга цифр подано досить просторі коментарі. Наприкінці референт подав загальну характеристику сьогочасної української книги по поодиноким відділам та їх процентове взаємовідношення. Цей розділ реферату цікавий тим, що тут на підставі статистичного матеріялу за десяток років означено відсоткові зіставлення. І так — українське письменство виявляє себе 30 процент загальної книжкової продукції 1914—1924 рр. (міжтим европейський коефіцієнт виносить 24 і пів процент) і політична українська література дає 21 процент (европейський відсоток зводиться до 7 процент!), отже на тому полі Українці здобули світовий рекорд, колиб цей рід літератури не був у нас — політичною макулятурою!... На третьому місці стоїть (по скількости, а не по якости) педагоґічна книжкова продукція з 12 і пів процент (европ. коіф. 9 процент); на четвертому українознавство — 11 процент (з того українська мова, література, етноґрафія і т. и. виносить 6 процент; історія 5 процент); на пятому сільсько-господарські популярні видання (5 процент); далі: природознавство (4 процент); релігія 3 процент (з того 1 і пів процент антирелігійних книжок!), вкінці українське мистецтво (2 і пів процент); инші ділянки знання виказують в українській книзі ще менший відсоток. На закінчення дав референт статистичне зіставлення всеукраїнської книжкової продукції за весь час істнування друкарського станка на українських землях, себ-то від 1491 р. по кінець 1925 р. По його обчисленням за той час вийшло 34.068 видань-назв, значить — менше, ніж однорічна книжкова продукція „побідженої" Німеччини, де в 1922 р. вийшло 3..859 публікацій-назв.

Семим українським рефератом на Міжнародньому Конґресі Книги в Празі був реферат проф. Олександра Лотоцького п. з.: „Українська книга". Референт перейшов цілу історію української книги від 1491 р., історію українських друкарських установ, історію друкованого слова і книги до наших днів, а все те в конспективній формі, що характеризувала цілі епохи розвитку української книги, освітлюючи їх цікаво підібраними фактами з минулого і сучасного української книги. Двох українських рефератів (проф. Д. Дорошенка і Е. Вировового) не читано зовсім.

Всі українські референти подавали короткі резюме у французькій мові, через що їхні реферати були загально зрозумілі, хоч на кожний реферат залишено всього 30 хвилин. Всеж таки українське слово лунало на Інтернаціональному Конґресі Книги в Празі перед лицем 30 народів земського глобу і 600 її репрезентантів, з чого ніхто, що розуміє вагу міжнародніх взаємовідносин, не може легковажити.

По закінченню конґресу розпочалися спільні прогульки делеґатів по ріжних чеських бібліотеках і музеях Праги, Карлштайну, Бернова, Вижнього Броду (Hohenfurt), Рожмберку, Чеського Крумльова, Будієвиць і Табора. Про це буде мова иншим разом.

Денко Бютей.

По широкому світі.

Англійський уряд стримав закон про 8-годинний день праці і рішив ще раз переглянути плату вуглекопів, щоби переконатися, чи власники копалень дають максімум того, що можуть платити. Продовження страйку загрожує 70 прц. фабрикам бавовняного промислу.

Кайо обіцює Франції стабілізацію валюти при приноровленні всіх засобів ощадности та спеціяльних уповноваженнях для уряду.

Французькі урядовці домагаються 80 прц. своїх плат і погрожують страйком.

Муссоліні хоче, по звісткам англійської преси, навязати якнайтісніше порозуміння з СРСР, з метою спроваджувати звідти збіжжа, вугіль і нафту, а за те постачати воєнні засоби та комунікаційні.

Естонія не годиться на умовини ґарантійного пакту, предложеного їй СРСР.

Еспанія погрожує Лізі Націй, що вступить до Нової Ліги американських держав.

Сокільський злет у Празі закінчився. На стадіоні було 150.000 осіб. У поході брали участь делеґати ґімнастичних союзів з Італії, Франції, Швайцарії, Голяндії, Лотви, Румунії та Арґентини. Юґославія вислала 1400 делеґатів. Між учасниками був румунський князь і льондонський бурмістр.

Орґанізаційний рух.

Віче в Скнилові.

В неділю дня 4. липня ц. р. відбулося у Скнилові в салі місцевої Кооперативи велике віче, скликане Львівською Повітовою Орґанізацією УНДО. На порядку віча був поставлений реферат д-ра Олександра Марітчака, адвоката зі Львова, делеґата УНДО, про сучасне політичне положення українського народу та про завдання національної партії. На віче зібралось біля 3.0 найповажніших селян Скнилова. Віче відкрив місцевий парох о. Тимотей Ковалюк, якого вибрано головою віча і придїлено йому на секретаря Івана Вітика.

Під кінець промови О. Ковалюк уділив голосу д-р О. Марітчакові, який у вичерпуючім рефераті зясував тяжке сучасне положення українського населення під Польщею. Референт звернувся до зібраних із зазивом вибрати місцевий Комітет УНДО., щоб удержувати звязок з центральною партійною орґанізацією та доводити до її відома всякі надужиття в громаді. Збори приняли пропозицію референта і вибрали громадський комітет в отсім складі: о. Тимотей Ковалюк — голова, Іван Вітик — секретар, Матвій Стоцько, Антін Бугай, Степан Каган і Антін Гумен — члени Комітету.

Після реферату д-ра Марітчака виязалася дискусія, в якій забирали голос Іван Федчишин, Михайло Бугай, Василь Вішовський і ин. і підносили, крім загальних справ, також місцеві справи, між иншими надужиття на шкільному полі у Скнилові, де примусово заведено утраквістичну школу, труднощі у приманню селянських учнів до українських ґімназій у Львові, асекураційні справи і багато инших. По закінченні дискусії присутні на зборах вписувалися масово в члени Обєднання.

Завважити слід що на вічу трапився інцидент, який вказує на шкідливу роботу деяких чинників, що мають на меті вводити замішання в круги нашого селянства. У Скнилові зявився в день віча якийсь невідомий блище Корнутий і заповів, що мусить віче розбити. Він прийшов з великим шумом на кінець реферату д-ра Марітчака, і представившися, як член соціялістично-радикальної партії, почав домагатися від Обєднання, щоби воно звернулося у земельній справі до польського сойму у Варшаві. Цей панок дістав належну відправу від референта, який звернув увагу, що такі люди, які поручають нашому громадянству скомпромітований самими Поляками варшавський сойм, не мають чого шукати на українськім вічу. Зібрані селяне виступили з обуренням проти Корнутого, який небавом опинився поза салею зборів. Здається, що і Корнутий відчув прикро свій нефортунний виступ, бо по тім інциденті розплакався, як дитина.

Після цього збори продовжували спокійно наради, які закінчив д-р Марітчак і о. Ковалюк промовами про наші найблищі завдання в місцевій орґанізаційній праці. В піднесенім настрою розійшлися учасники віча домів, прохаючи Комітет УНДО. занятись в найблищому часі уладженням чергового віча.

Учасник.

Довірочна нарада в Суховолі (пов. Броди).

Дня 4. липня 1926 р. відбулася в Суховолі (пов. Броди) довірочна нарада місцевих селян. Проводив господар Теофан Клим. Про програму обєднання та значіння політичної орґанізації реферували: нотар В. Рудницький з Бродів і господар Олександер Вислоцький з Гаїв Дітковецьких. Після дискусії вибрано місцевий громадський Комітет Обєднання, до якого ввійшли: Василь Крук (голова), Іван Яськович, Іван Козодій, Максим Онищук, Іван Повшак с. Ілька, Петро Острий і Теофан Клим. В члени партії вписалися найсвідоміші суховолецькі громадяне. Слід зазначити, що Суховоля належить до найкращих сіл в повіті: тутешні селяне свідомі націоналісти і не дають себе баламутити всяким Назаревичам, Качорам та закаптуреним москвофілам зпід стягу „Волі Народа.

Сусід.

Свята Франка.

Берестє на Поліссі.

Дня 4-го липня святкувало Т-во „Просвіта" в Берестї 10-ті роковини смерти Ів. Франка. Зранку в місцевій церкві о. Мільков відправив в українській мові панахиду по небіжчикові, а вечером в салі російської ґімназії відбулася академія. Вечір — академія розпочалася співом „Вічний революціонер". Після того учитель української школи п. М. Ковяр прочитав гарний реферат, в якому постарався висвітлити як саме життя Ів. Франка, так й його заслуги для нашого народу. Програма вечора-академії складалася з гарних деклямацій та співів українського хору. Посол В. Дмитрюк з великим підемом проделямував „Каменярі", а п. Андрій Крижанівський „Прольоґ" з поеми „Мойсей". Слід також відмітити деклямації козаків з армії УНР — Бакуна, Німого, Котовича, Давидюка й Сердюка. Дуже приємно було слухати співи нашого молодого хору, зорґанізованого керовником української школи п. Артемюком. Особливо сподобався публиці спів „Місяцю князю", а деякі народні пісні хор на бажання публики виконував двічи. Я вже нераз підкреслював корисну працю п. Артемюка. Українське громадянство й на цей раз повинно подякувати п. Артемюкові, що стільки праці приклав до улаштування цього свята.

Т. Тадді.

Памятайте, що всякі збірки на нагробник на могилі І. Франка треба посилати до Центробанку (Львів, Ринок ч. 10. І. пов.) на щадничу книжечку ч. 7910.

Політичне вбивство в Лодзі.

Лодзь, 7. липня 1926

Вчора вечером мав місце замах на Рафала Вітковського, одного з головних свідків обвинувачення в розправі проти 41 членів союзу комуністичної молоді „Їгла". Вітковський недавно ще належав до комуністичної партії і в останніх тільки часах увійшов у зносини з поліцією. По вчорашній розправі член орґанізації комуніст. молоді, 17-літній Якуб Шилінський, дав до Вітковського три стріли з револьверу, якими його тяжко поранив. Шилінський арештований і стане цими днями перед наглий суд. Раненого завезено до шпиталю.

НОВИНКИ.

— Конфіската. Вчорашне число „Діла" сконфісковано в 6 місцях. Вичеркнено 2 місця й закінчення статті „Зміна конституції", одну фразу (тисячі разів друковану у нас!) зі статті про Інтернаціональний Конґрес Бібліотекарів у Празі і 2 місця з допису з Радехова. Це 64-а конфіската „Діла" в цьому році.

Катастрофи. У Румунії та Юґославії повені спричинили величезні шкоди. У Констанці площі залиті водою; у Галаці 600 домів залитих; комунікація з Бесарабією перервана. Також на вулицях Білгороду пливе Сава. — В 65 км від Відня відчули сильний землетрус. У містечку Муерцушлаґ (Горішня Стирія) кілька домів завалилось. На ратуші, суді і численних домах позначились сильні рисі. Населення перелякане.—Повідомляють нас, що в Рудеччині та Щиреччині впав величезний град, що знищив усі засіви. В селах Якимчиці, Сердиці та Яструбків пропало від граду 100 відсотків засівів. По селах розпука. Ніхто з живучих не памятає такої катастрофи.

— Іспит зрілости в учит. жін. семинарії СС. Василіянок у Станиславові відбувся в днях від 24.

ни здобудуть поважні економічні успіхи. Безперечно, що в даному випадку вони зможуть перерахуватися, бо абстрагують у своїх комбінаціях від такого важного чинника, як український нарід.

Остання жидівсько-польська угода була твором саме східньо-галицьких сіоністичних провідників і вона доказала, що всі повищі наші спостереження цілком правдиві. Жиди віддалися у Сх. Галичині на послуги зникаючій меншости і висказують беззастережно доручену собі місію — на явну некорисніть української більшости.

А тому напруження українсько-жидівських відносин у Сх. Галичині не треба зводити виключно до вбивства Петлюри. Не треба думати та радити Українцям, як це робить пос. Геллер, щоб вони домагалися разом з Жидами „звільнення та оправдання Шварцбарта“ та таким чином „переконали“ Жидів і цілий світ, що „Петлюра вільний від безпосередньої або посередньої вини в погромах“. Несеріозною та комічною виглядає ця рада.

Не можемо прикладати до паризького суду над Шварцб•ртом такої ваги як Жиди. Без огляду на такий чи инший присуд у П•рижі — для нас ця справа вирішена вже тепер. Шварцбарт злочинець і то злочинець великий, бо поповнив подвійний злочин: супроти власного народу і супроти особи С. Петлюри. Він поглибив прірву між обома народами, він розбурхав пристрасти, які ще більше загострила на нашому терені жидівська преса і жидівська офіціяльна репрезентація своїм дивоглядним становищем.

Згідно з конкордатом.

Нижче друкуємо дослівно документи, що не вимагають ніяких коментарів.

На основі XX. артикулу конкордату заряджено слідство против пароха Радехова о. д-ра Володимира Пелліха. О. д-р Пелліх людина загально шанована, зразковий український громадянин і священик

Наслідком того має піддатися формальному канонічному процесові. А цей процес проведе духовна влада згідно з конкордатом на основі домагання міністерства освіти у Варшаві.

Думаємо, що не менше значіння від нього будуть мати для історії також акти переведеної розправи.

Це тільки перший крок, це вступ. За ним підуть і будуть їги нові аналогічні факти. Але саме цей вступ має особливе значіння і для історії і для самого життя, для укладу взаємин між Польщею і нашою церквою й народом уже в найближчій будуччині.

Та є в тому ще один момент. Процес буде переводити наша духовна влада. Вона його мусить перевести на основі конкордату згідно з його буквою.

Та така вже нераз нельогічна „льогіка“ життя! Цеж парадокс, а який він, як бачимо, звичайний, який природний і який зрозумілий на основі... конкордату. Зате незрозумілий він з нашого громадського і національного становища. Події йдуть вперед і нас тягнуть за собою. Та невже ми не можемо мати ніякого впливу на хід тих подій? Між їх творимо бодай до деякої міри, а тому ми є відповідальні за них.

Чим далі в ліс, тим більше дров. Це правда, але в даному випадку стає для нас поневолі зрозумілим і правдивим також парадокс: чим гірше, тим краще! Може чогось навчимося.

*

Ministerstwo wyznań rel. i ośw. pub'. Warszawa, dn. 2. czerwca 1926 r. Nr. VI. M. 2612|26. W odpowiedziach należy powoływać się na Nr. powyższy.

Ks. Dr. Włodzimierz Pellich, gr. rusiński proboszcz w Radziechowie, działalność sprzeczna z bezpieczeństwem Państwa.

Do
Jego Ekscelencji
ks. Arcybiskupa Andrzeja Szeptyckiego, Metr. obrz. gr. rusińskiego we Lwowie.

Ks. Dr. Włodzimierz Pellich, który był w r. 1919 przez dłuższy czas przez władze polskie w Radziechowie internowany, agitował w r. 1921 przeciwko spisowi ludności; za bierny opór przeciw temuż spisowi był administracyjnie dwukrotnie karany, przyczem on jeden w całym powiecie spisowi się nie poddał. W r. 1922 ks. dr. Wł. Pellich rozwinął bardzo silną agitację przeciwko wyborom do Sejmu i Senatu, zorganizował u siebie centralę antywyborczą, oraz stworzył straż wywiadowczą przed kołami wyborczymi dla sprawdzenia, czy kto z rusinów nie bierze udziału w głosowaniu; w październiku 1922 roku zwołał do Radziechowa wiec antywyborczy, którego odbycia miejscowe Starostwo zakazało; w czasie przeprowadzonej u niego rewizji — znaleziono wtedy dowody, wskazujące na utrzymywanie przezeń kontaktu z grupą Petruszewicza; w tymże czasie ks. d-r Wł. Pellich, oskarżony o pisanie listów z pogróżkami do jednego z członków miejscowej komisji wyborczej, był aresztowany i od końca października 1922 r. do marca 1923 r. przebywał w areszcie śledczym w Złoczowie; następnie wyrokiem sądu okręgowego w Złoczowie ks. d-r Wł. Pellich zasądzony został na jeden miesiąc aresztu za dopuszczenie się występku, przewidzianego w § 297 uk.

W r. 1923 ks. d-r Wł. Pellich dla celów agitacyjnych założył w Radziechowie prywatną szkołę rusińską, (mimo, że w Radziechowie istnieją dwie szkoły powszechne) i zmuszał rodziców do posyłania dzieci do tej prywatnej szkoły. Szkoła ta została ostatecznie przez Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego zamknięta.

W kwietniu 1924 r. ks. d-r Wł. Pellich brał udział w tajnym zjeździe Ukraińskiej Partji Trudowej we Lwowie; zjazd ten został rozwiązany przez organa policyjne.

W r. 1925 ks. Dr. Wł. Pellich, przeprowadzając tzw. „plebiscyt szkolny“, zagroził z ambony, że kto z jego parafjan nie podpisze deklaracji za rusińskim językiem wykładowym w szkole, nie będzie wpuszczony do cerkwi.

W dniu 25. sierpnia 1925 r. ks. Dr. Wł. Pellich urządził tajne zebranie organizacyjne U. N. D. O. względnie wiec, który został rozwiązany, a sprawa skierowaną na drogę sądową.

W dniu 1. września tegoż roku z okazji rozpoczęcia roku szkolnego po odprawieniu nabożeństwa w cerkwi, ks. Pellich spowodował demonstracyjne odśpiewanie hymnu „Boże jedynyj, wdłyxyj, Ruś Ukrainu chrany“, za co został administracyjnie ukarany.

Ks. Dr. Wł. Pellich nie odprawia nigdy urzędowego nabożeństwa w dniu 3 maja, ani też modlitwy za Prezydenta Rzeczypospolitej.

Ks. Dr. Wł. Pellich stale i rozmyślnie nie stosuje się do zarządzeń władz administracyjnych w sprawie prowadzenia aktów stanu cywilnego, za co wielokrotnie był karany.

Ks. d-r Wł. Pellich w sposób obraźliwy i karygodny traktuje władze państwowe i obywatele narodowości polskiej, używając w liście otwartym wystosowanym pod adresem miejscowego katechety ks. Chodania (ogłoszonym w numerze 226/25 „Dila“) na określenie Starostwa w Radziechowie wyrażenia „zasiedziła władza“ zaś „polska świnia“ nazywając jednego z mieszkańców Radziechowa polskiej narodowości.

Ч. 22/Орд. До о. д-ра Володимира Пелліха, пароха в Радехові. Пересилається Вам відпис закидів проти Вас зі сторони Міністерства Освіти і поручається безпроволочно на кожний закид відповісти. Зогляду на то, що Міністерство Освіти жадає усунення Вас з парохії Радехів по думці арт. XX. Конкордату, буде переведений проти Вас формальний канонічний процес, в часі котрого свідки будуть пересухані під присягою.

Від гр.-кат. Митрополичого Ординаріяту у Львові, дня 18. червня 1926.

Бачинський Вікар. Ген. вп.

Ґімназійні дивогляди

Пласт, польська влада і український директор.

З української академічної гімназії у Львові (головне заведення) виключили трьох учеників вищих клас за приналежність до... пласту. Цей факт не є таким великим, коли рівняти його впр. з самовбивствами, якими деякі гімназисти кінчають нині шкільний рік.

Зате він настільки характеристичний, що варта оповісти його публиці:

При нагоді поліційної ревізії в домі якогось ученика найшли на листку паперу кілька імен гімназистів, як членів пласту. А пласт є офіціяльно забороненою організацією для українських гімназистів. Хлопців переслухали і їх відповіди були незадовіляючі. Справа стала предметом нарад гімназійної конференції. Деякі вчителі зі службового обовязку промовляли за суворою карою. Не слід забувати, що в конференціях українських гімназій беруть участь також польські вчителі. Мало є нині вчителів, які зважаться висловити свою щиру думку, коли знають, що кожне їх слово буде передане до відома вищої влади, що нині користується правами „життя та смерти“ гімназійного урядовця.

Один з учителів-Поляків, людина незвичайно освічена та культурна, мусів відчути сором за свою владу, яка переслідує українських гімназистів за пласт, і сказав на конференції свою думку менш-більш такого змісту: справа така маловажна, що коли хлопці дістануть по 4 годині „карцеру“, то справедливість буде аж надто заспокоєна. Справоздання з конференції пішло до шкільної кураторії, яка мала зайняти становище до справи. У першій мірі дістав батьківську догану польський учитель, який промовляв непедагогічно, ще й в обороні українських гімназистів. Хлопці мали дістати по кільканацять годин карцеру, з тим, що остаточне рішення щодо найвищої кари полишає кураторія до свобідного розсуду дирекції гімназії. І директор гімназії написав трьом хлопцям на свідоцтвах дипльоматичну відправу, що... відходять з цієї гімназії без перешкоди—цебто можуть вписатись до якоїнебудь иншої, очевидячки, польської.

Не можемо повірити, щоби в данім випадку директор пішов у сво-

Д-Р СТЕПАН БАЛЕЙ.

Фрайд і психоаналіза.

Фрайд належить до тих геніїв, що дивляться на світ прижмуреним оком. Тому їх поле видження обмежене. Вони не бачать дечого, що видне очам широко отвореним. Зате те, що бачать, виступає виразніше. А може й не виразніше, а проте в якійсь окремій, своєрідній перспективі, що відслонює прикмети річей, невидимі для инших.

Таким був наприклад Шопенгауер. Його око було сліпе на всі джерела життєвої радости. Зате ніхто не бачив ліпше від нього темних сторін життя. Ніхто не вспів доказати краще від нього, що кожна ясність є погружена у темряву і що в кождій чаші розкоші криється на дні гірка отруя.

Подібно, як Шопенгауер на життя, дивився Вайнінгер на жінку. Сліпий на все, що дає їй людську гідність, він геніяльно підмітив в природі жінки усе те, що з неї робить невільницю її полових органів.

Сюди належить також Фрайд. Дивлячись на людську душу, між пружинами, що порушають її механізмом, він бачить тільки одну. Але вплив цієї пружини на хід душевних проявів він зрозумів та пояснив краще, ніж хто-небудь инший. Він доказав, що вона порушує і такими колісцятами, яких рух видавався найбільшим мудрцям вільним від її впливу. Цею пружиною є половий гін, любовна пристрасть, яку Фрайд називає латинським словом libido.

Не Фрайд був перший, що клав половий гін у центр людських переживань. Особливість творчости Фрайда лежить, як вже згадано, в зусиллі віднайти притаєне ділання сексуальної libido і в тих царинах, які до цієї пори видавались усім вільні від її впливу.

Так, про вагу боротьби за життя казали й перед Дарвіном. Але він перший зробив із неї всемогучу та скрізь присутню підойму розвитку оганізмів. І як раз на цій точці він стрінувся з протестом та обуренням.

Подібно стрічає Фрайда та цілу його так звану „психоаналітичну“ школу докір сексуалізації всіх проявів людської душі. В його „пансексуалізмі“ бачать одні прибільшення, в инші ще й небезпеку для моралі.

Дарвінові не могли вибачити, що своєю теорією розвіяв ідилю „мира на землі“, зображеного словами: „Raum für alle hat die Erde“. Фрайд має на своїй совісти також одну розвіяну ідилю, якою дорожать обороннці морального порядку світа: ідилі „чистої“ семейної любови. Взаїмна любов родичів і дітей вважалась завсіди прикладом почування, що, хоч глибоке і горяче, є вільне від полової libido. Хоча грецькі перекази говорять про Едипа, що влюбився у власну матір, але це була страшна, виїмкова трагедія, що переймає жахом кожного чоловіка. Ото ж, на погляд Фрайда, Едипову трагедію переходить кожний чоловік і то в найраншій уже молодости, у тій, якій звичайно відмовляється йому ще можности переживання libido. А прещінь, каже Фрайд, коли б навіть оця libido не була зовсім така, як у зрілої людини, то вона до неї зближена по суті, і так само, як тамта, заздрісна й егоїстична. Маленький Едип хоче мати матір виключно для себе і не хоче ділитись нею з батьком, в якім має свого суперника. Він бажав би заступити його зовсім у відношенні до матері. А почуваючи свою безсилість, мріє про смерть батька. На зносини батька з матірю він дивиться підозріло, слідить їх пильно та намагається їм перешкодити. По цій причині він боїться також помсти батька. Те, що під якоюнебудь формою зачуває він про кастрацію, бере як погрозу батька супроти своєї особи. Лякається страти „мужескости“, яка здеґрадувала би його до ролі „дівчинки“.

Отсі переживання дитини-хлопчика (а анальогічні стрінемо також у дитини-дівчинки) є завязком того, що Фрайдівська школа зве комплексом (комплекс Едипа, комплекс кастраційний)*). Комплексом стають ці переживання тоді, коли зі свідомости дитини обсунуться у несвідоме її нутро. Діється це ось як: У міру дозрівання дитини стрічається вона з ріжними принціпами етики, які відношення сина до матери та доньки до батька піддають під спеціяльні норми. Ці норми опрокидують різко усяку еротичну домішку в почуваннях, що вяжуть обі сторони. Всякаюча звільна у свідомість дитини ці норми творять, як висловлюється Фрайд, цензуру, під напором якої отсі дитячі посягання уступають як „заказані“ із свідомости. Одначе вони не щезають зовсім, а лише їх „спихають“, „випихають“ у несвідомі сфери душі. Отсе поняття „виперття“ (Verdrängung“) свідомих психічних явищ у несвідомість, якщо вони попадуть в конфлікт з моральною цензурою, є центральним поняттям теорії Фрайда.

(Докінчення буде.)

*) Фрайдівська школа каже ще про инші комплекси, про які годі тут ширше писати.